

KOMMUNAL- OG
MODERNISERINGSDEPARTEMENTET
Postboks 8112 DEP
0032 OSLO

Deres referanse
20/3588-1

Vår referanse
20/03126-2

Dato
29.10.2020

Høringsuttalelse - endringer i statsansatteloven - lovhjemmel for etablering av en registreringsordning for statsansattes økonomiske interesser mv.

Datatilsynet viser til brev datert 29.07.2020, hvor forslag til lovhjemmel for etablering av en registreringsordning for statsansattes økonomiske interesser mv. er sendt på høring.

I høringsnotatet er det foreslått endringer i statsansatteloven slik at det gis en hjemmel for å etablere en registreringsordning for ansattes økonomiske interesser mv.

Lovhjemmelen vil kun åpne for en slik registreringsordning generelt. Departementet vil utarbeide en veiledning med mer konkrete kriterier for når en registreringsordning skal opprettes i den enkelte virksomhet.

Under følger vår høringsuttalelse.

Datatilsynets kommentarer

I likhet med departementet, legger vi til grunn at registrering av opplysninger om ansattes økonomiske interesser mv. er en belastning for den enkelte. Allmennhetens interesse i å få innsyn i ansattes private interesser og tilliten dette kan skape, må veies mot de ansattes rett til å skjermes sine private forhold, jf. Grunnloven § 102 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8.

Vi har merket oss at Norge er forpliktet av FN-konvensjonen om antikorrupsjon, som pålegger statene å etablere tiltak og systemer som skal sikre åpenhet om offentlig ansattes private økonomiske interesser som kan skape en lojalitets- eller interessekonflikt.

Personvernprinsippene

Departementet viser til at behandlingen av personopplysninger i forbindelse med registreringsordningen må være i tråd med personvernprinsippene, som fremgår av personvernforordningen artikkel 5. Vi vil knytte noen kommentarer til de prinsippene vi anser mest relevante for denne høringen.

Etter personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a, skal personopplysninger blant annet behandles på en rettfærdig måte. Slik forslaget lyder, vil det være opp til den enkelte virksomhet om det skal etableres en registreringsordning. I praksis kan dette medføre at ansatte i lignende statlige virksomheter behandles forskjellig. Det er imidlertid vanskelig for oss å si noe om risikoen for vilkårlig forskjellsbehandling før vi kjenner de konkrete kriteriene for opprettelse av en registreringsordning.

Prinsippet om formålsbegrensning fremgår av artikkel 5 nr. 1 bokstav b. Personopplysninger skal samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenlig med disse formålene.¹ Gjennom å være tydelig på hvilke(t) formål personopplysninger kan brukes til, kan den registrerte beholde en viss kontroll over egne opplysninger. Et mulig tiltak mot formålsutglidning kan være å fastsette direkte i lovteksten at personopplysningene kun kan brukes til formålet som registreringsordningen skal ivareta.

Etter prinsippet om dataminimering, jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav c, skal personopplysningene være adekvate, relevante og nødvendige for formålet. I høringsnotatet har departementet tilstrebet å konkretisere hvilke typer opplysninger som skal være omfattet av registreringsordningen. Det er også lagt opp til en konkret og nyansert vurdering av hvilke grupper av ansatte som bør omfattes av en registreringsordning. Dette er en viktig mekanisme for å unngå at unødvendig eller irrelevant informasjon om ansatte blir registrert. Vi forutsetter at det vil fremgå av veiledningen som skal utarbeides både hvilke typer opplysninger som skal registreres og hvilke ansattgrupper som skal omfattes av ordningen.

Prinsippet om riktighet fremgår av artikkel 5 nr. 1 bokstav d. Prinsippet innebærer at opplysningene skal være korrekte og oppdaterte. Departementet har foreslått at den ansatte skal være ansvarlig for å melde inn sine økonomiske interesser mv. og eventuelle endringer i disse. Dette øker sannsynligheten for at opplysningene som er registrert til enhver tid er riktige og oppdaterte, idet den ansatte kan risikere sanksjoner ved brudd på opplysningsplikten.

Prinsippet om lagringsbegrensning, som fremgår av artikkel 5 nr. 1 bokstav e, angir at personopplysninger ikke skal lagres i lengre tid enn det som er nødvendig for formålene. Departementet har ikke konkretisert hvor lenge opplysninger bør oppbevares for å oppfylle formålet med registreringsordningen. Når det gjelder plikt til sletting, har departementet vist til at opplysningene antas å være omfattet av arkivplikten, noe som innebærer at opplysningene ikke skal slettes.

Datatilsynet vil klart anbefale at departementet fastsetter en tidsbegrensning for lagring av registeropplysningene, knyttet til bortfall av den økonomiske interessen mv. eller opphør av stilling/ansvarsområde.

Vi vil påpeke at arkivformål er et annet formål enn det opprinnelige formålet om åpenhet om statsansattes økonomiske interesser mv. Spørsmålet om lagringstid og sletteplikt vil gjøre seg

¹ Viderebehandling for arkivformål anses ikke som et uforenlig formål.

gjeldende selvstendig for hvert av de to formålene. Eksempelvis er den registrertes rett til innsyn i og retting av opplysningene innskrenket når opplysninger behandles for arkivformål, jf. personopplysningsloven § 17. Det er dermed av direkte betydning for den registrerte om opplysningene behandles for det primære formålet (registerordningen) eller for arkivformål. Etter vårt syn er det derfor ikke tilstrekkelig å vise til at det er arkivplikt for registeropplysningene når det gjelder spørsmålet om lagringstid og sletting.

Rettslig grunnlag for behandlingen

Datatilsynet ser positivt på at Kommunal- og moderniseringsdepartementet har tatt til følge vårt og Justisdepartementets innspill om at en registreringsordning for statsansatte krever klar lovhjemmel, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e.

Særlige kategorier av personopplysninger

Departementet har angitt at opplysninger som regnes som særlige kategorier av personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 som utgangspunkt ikke skal inngå i registreringsordningen. Medlemskap og verv i ideelle organisasjoner, fagforeninger, interesseorganisasjoner osv. er unntatt fra forslaget. Dette er positivt, ettersom slik tilknytning oftest er egnet til å si noe om den enkeltes livssyn, fagforeningstilhørighet og lignende.

Departementet angir at det er lite sannsynlig at økonomiske interesser eller verv i juridiske personer med økonomisk formål vil kunne si noe om sensitive forhold hos den registrerte. Datatilsynet er ikke nødvendigvis enig i dette. Også virksomheter med økonomisk motiv kan ha en side mot livssyn, religion, etnisitet eller lignende. Spørsmålet blir om registrering av og innsyn i denne typen opplysninger bør kunne unntas fra etter unntaksregelen om «sterke personvern hensyn». Vi mener at departementet bør vurdere å ta uttrykkelig stilling til om næringsinteresser/verv som kan si noe om den enkeltes livssyn eller lignende er ment å falle inn under denne sikkerhetsventilen.²

I forlengelsen av dette vil vi fremheve at vi ser positivt på at departementet ikke tilrår en generell offentliggjøring av de registrerte opplysningene. Som departementet påpeker, vil dette gjøre det lettere å kontrollere både riktigheten av opplysningene og at ingen sensitive opplysninger om de registrerte leveres ut.

Ivaretagelse av den registrertes rettigheter

Den registrerte vil få rettigheter til innsyn, retting, sletting mv. etter personvernregelverket ved innføring av en registreringsordning. Den enkelte virksomhet må dermed ha et system for å ivareta de ansattes rettigheter. Dersom den registrerte mener at arbeidsgiver har brutt disse rettighetene, kan vedkommende klage til Datatilsynet, jf. personvernforordningen artikkel 77. Vi anbefaler at departementets veiledning omtaler dette, slik at både arbeidsgivere og ansatte får god informasjon om sine rettigheter og plikter.

² Vi støtter at dette som utgangspunkt vil gjelde i tilfeller der opplysningene ikke allerede er tilgjengelige i andre offentlige registre.

Praktisk informasjon

Dersom dere har spørsmål eller ønsker en utdyping av våre synspunkter, kan dere ta kontakt med saksbehandler Susanne Lie (tlf. 22 39 69 57, e-post suli@datatilsynet.no).

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Susanne Lie
juridisk seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer